

Autonomie vysokých škol – je ohrožena !

Poznámka k tematice Akademického fóra 26. 3. 2009

Jana Musilová, Odborná skupina ČFS JČMF Organizace výzkumu

V obecném slova smyslu se autonomií rozumí nadstandardní volnost jednání a samosprávy jisté části vůči celku. V oblasti terciárního vzdělávání pak jde o (zákonem zaručené) samostatné rozhodování vysoké školy jako vzdělávací a výzkumné instituce zejména v oblasti výzkumu a vzdělávání, ale i v dalších záležitostech spadajících do její působnosti, vůči státu.

Chápeme-li autonomii ve výše uvedeném smyslu a posuzujeme-li otázku položenou v názvu semináře Akademického fóra z pohledu zveřejněných zásad připravované reformy terciárního vzdělávání [1], zní odpověď kladně – autonomie (veřejných) vysokých škol je ohrožena.

Ohrožení spočívá především v novém pojetí působnosti orgánů veřejné vysoké školy, jehož posun je patrný již ze skutečnosti, že se na rozdíl od současně platné právní úpravy již nemají členit na orgány samosprávné a orgány další. Správní rada se tak již tímto obecným posunem stává rovnocennou dřívějším orgánům deklarovaným explicitně jako samosprávné (rektor, akademický senát, vědecká rada, disciplinární komise).

Dosavadní pojetí správní rady jako orgánu zajišťujícího v jistém smyslu nezávislou kontrolu ekonomických aspektů činnosti vysoké školy, je zcela logické. Nová představa však činí ze správní rady, takřka definitoricky složené z osobností profesně působících vně akademického prostředí, orgán se zásadním bezprostředním vlivem na základní činnosti vysoké školy spadající jednoznačně do oblastí akademické, tedy té, jež především je záležitostí samosprávného rozhodování vysoké školy.

Současnou právní úpravu, definující samosprávné a další orgány veřejné vysoké školy a jejich působnost, lze – za samozřejmého předpokladu kvalitní činnosti těchto orgánů – považovat z hlediska skutečné autonomie a samosprávy za podstatně vhodnější oproti nové koncepci, podle níž by správní rada měla rozhodovat nebo spolurozhodovat zejména o návrhu na jmenování rektora, dlouhodobém záměru veřejné vysoké školy, jejím statutu, strategických dokumentech jejího rozvoje, apod. Nové pojetí je oslabením pozice akademických samosprávných orgánů (akademického senátu, vědecké rady), cestou k možnému uplatnění zájmů jiných institucí prostřednictvím jejich exponentů ve správní radě vysoké školy, a tedy ohrožením autonomie vysokých škol.

Za krok stejným směrem lze považovat i „inovovanou“ představu o reprezentaci vysokých škol, ve srovnání s platnou úpravou zcela vágně formulovanou v pracovním materiálu [1].

Iniciativy vysokých škol nebo jejich současných reprezentací mají tedy směřovat k prosazení alternativních návrhů k jednotlivým částem záměru zákona o terciárním vzdělávání (rozumí se možné alternativy jak k současné, tak k oficiálně navrhované právní úpravě), jejichž cílem bude autonomii vysokých škol skutečně posílit, nebo přinejmenším zachovat.

Existence takových iniciativ nejen v případě jednotlivého, byť životně důležitého předpisu, ale obecně v záležitostech týkajících se vysokých škol, bude současně zárukou, že jejich autonomie nebude vinou jejich pasivity ohrožována jimi samými.

[1] Pracovní podklad pro zpracování věcného záměru zákona o terciárním vzdělávání, 1. pracovní verze, 11. března 2009.

[2] Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, v platném znění